

Jeg savner Sverige. (...) Jeg savner den mere sammensatte flora – skovbunden, de vilde blomster og bær, klipperne der stikker op, duften af mos og gran, de forskelligartede træsorter og vildskaben i naturen.

MARIE LOUISE WILLE, SKUESPILLER
LÆS SIDE 13

Liv & Sjæl

Kristeligt Dagblad Fredag 29. juli 2016

Denne side er redigeret af Thor Dam

Vi er på vej ind i en ny skuffelseskultur

To ud af tre danskere siger i ny meningsmåling, at de har oplevet en stor skuffelse i deres liv. Det er alt for mange og udtryk for, at vi er i færd med at udskifte skyld med skuffelse i en tid, hvor vi hellere bebrejder andre frem for at tage ansvaret på os

AF LARS HENRIKSEN
henriksen@k.dk

Det er håbløst umoderne af være skuffet – i hvert fald at indrømme det. For hvis man er skuffet over noget, er det vel især ens egen skyld. Og så er der bare tale om en fiasko, hvilket ikke rimer godt på tidens mantra om konstant at udfylde sit potentiale og i øvrigt være verdens lykkeligste.

Derfor kommer resultatet af en ny meningsmåling, som analyseorganisationen YouGov har lavet for Kristeligt Dagblad, som en overraskelse for en række fagfolk. I målingen spørges et repræsentativt udsnit af danskerne om, hvad de er blevet mest skuffet over i deres liv. Hver fjerde siger, at de ikke har oplevet en markant skuffelse, men to ud af tre har – resten ved det ikke eller vil ikke tale om det.

I første omgang er det omfanget af skuffede danskere, der overrasker. 66 procent. Tallet er endda nok endnu højere, for det er velkendt, at selv i anonyme undersøgelser har vi en tendens til at pynte på virkeligheden. Omvendt kan man lægge meget forskellig i, hvad en skuffelse egentlig indebærer, men det samlede budskab er alligevel klart: Langt flere end forventet har oplevet mindst én skuffelse, og af de opfølgende spørgsmål og svar kan man se, at skuffelsen har været så alvorlig, at den for 67 procenter vedkommende har på-

femte er skuffet over sig selv. Men hvordan stemmer det overens med hele selvudviklings- og coachingkulturen, der stadig vokser frem for at hjælpe os med at optimere vores drømme og håndtere nederlagene? Er det ikke napilleri for fuld udblæsning? Jo, det er det måske nok, siger filosofen, men de 20 procent, som peger på sig selv som årsag til skuffelsen, har måske været endnu færre tidligere. Desuden er der en forestilling om, at vi selv handler ud fra nødvendighed, mens andre handler ud fra deres vilje. Derfor forklarer vi verden gennem andres fejl.

Uanset hvad udtrykker det store omfang af skuffelse et ganske alvorligt problem for vores samfund, mener teolog og Søren Kierkegaard-forsker, professor Niels Jørgen Cappelørn. For ud over, at vi tilsyneladende slet ikke er så lykkelige, som vi gøres til og selv bryster os af, fortæller undersøgelsen en hel del om, hvordan nogle af vores grundlæggende værdier og forestillinger om os selv og hinanden har ændret sig de seneste årtier. Det ses ikke mindst ud af det, vi ikke bliver skuffede over, siger han og hæfter sig eksempelvis ved, at blot hver tiende af dem, der er blevet skuffet over familien, er skuf-

NY SERIE: VI, DE SKUFFEDE

► To ud af tre danskere har oplevet en skuffelse, der har haft markant indflydelse på deres liv. Det er foruroligende mange, mener fagfolk. Denne nye artikelserie ser nærmere på, hvad skuffelserne er udtryk for, og hvordan vi håndterer dem.

► **At føle sig skuffet** er en ubehagelig form for lidelse – modsat accepten. Kunsten bliver at udnytte de manges skuffelse til kritik og forbedring.

ANDERS FOGH JENSEN, FILOSOF

menneskelige længsel efter mening i tilværelsen mere vanskelig.

"Det er jo i troen, vi kan finde håb og glæde uafhængigt af alt andet. Men i dag er det andre og langt mere skrøbelige ting, mange hænger deres længsel efter lykke og mening i livet op på. Og så er det måske ikke så mærkeligt, at så mange oplever skuffelse," siger han.

Sideløbende er der sket en strukturel udvikling af velfærdsstaten, der i begyndelsen hvilede på en værdi om at gøre sin pligt og derefter kræve sin ret. Siden fik den mere karakter af reservefar, der ordnede alt for os. Med finanskrisen har vi været nødt til at indse, at der ikke læn-

min frygt er, at de mange skuffelser vil hobe sig op og blive til bitterhed. Og en kultur bygget på bitterhed er det sidste, vi ønsker os, for det forpester alt. Derfor har vi brug for at arbejde med vores menneskesyn, hvordan vi ser på hinanden, og hvordan vi ser på os selv. Vi må på en eller anden måde få pligt og ansvar tilbage som kernebegreber i vores samfund, så færre føler sig snydt. For mig at se er det oplagt, at kirken har en vigtig opgave at løfte her," siger han.

Men måske behøver det hele slet ikke være så skidt endda, mener Anders Fogh Jensen. For skuffelser er også noget af det, der får os til at bevæge os. Er man skuffet over sine forældre, bliver man måske selv en bedre en af slagen. Er man skuffet over sam-

virket deres liv i nogen, høj eller meget høj grad. Blot en ud af 20 er kommet gennem skuffelsen uden mén.

Så hvorfor er så mange så skuffede? Det handler ikke mindst om øgede forventninger, mener filosof Anders Fogh Jensen. For skuffelse er uindfrie forventninger. Det er også knuste drømme eller brudte løfter, og det fylder alt sammen mere i vores opfattelse af tilværelsen end tidligere. Ting som ny teknologi, risikoanalyser og øget fremadsynethed har gjort, at vi ikke længere bare accepterer skæbnen. Vi forventer at kunne forme og kontrollere den, og når virkeligheden så ikke helt arter sig, bliver vi skuffede. For det *burde* jo være anderledes.

"Man kan måske sige, at vi er gået fra en ærgrelseskultur, hvor vi hverken var i stand til at forudsige eller ændre på tingenes tilstand – kun ærgre os over dem – til en skyldkultur, hvor skæbnen ikke længere råder alene. Derfor har vi været nødt til at påtage os mere ansvar for, hvordan vores liv former sig. Den nye undersøgelse peger så i retning af, at vi er på vej videre og hen imod det, man kan kalde en skuffelseskultur, hvor vi i højere grad lægger skylden for det, det overgår os, hos andre frem for os selv," siger Anders Fogh Jensen.

Det bekræftes af, at næsten halvdelen af de skuffede er skuffet over familie, venner eller kolleger. Kun hver

fede på grund af skilsmisse eller utroskab.

"Halvdelen af de gifte bliver jo skilt igen, men kun meget få betragter det som en skuffelse. Det kan jo tolkes i retning af, at vi i dag går ind i ægteskabet med en forventning om, at det nok slår fejl. Det samme gælder sidespring, og det er da lidt foruroligende, at det, der tidligere var kerneværdier for os, ikke længere vægter så tungt," siger han.

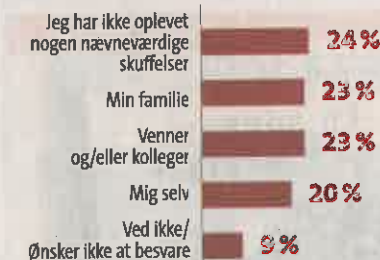
I det hele taget oplever Niels Jørgen Cappelørn en udvikling fra en kultur baseret på at placere skyld til en, hvor man i højere grad føler sig skuffet. Et lille, men sigende eksempel er mange unges tendens til blot at smide deres affald, hvor de står. Det ville tidligere tiders ungdom aldrig have gjort, for de ville føle skyld over rodet. I dag vil de nærmere føle skuffelse over, at andre (deres mor) ikke rydder op efter dem. Det skyldes ikke mindst en øget forkælelse af ungdommen, som har medført stærkere forventninger, men er måske også udtryk for, at skyld som begreb er blevet mere belastet, mener han. Skyld lugter for meget af synd, som forbindes tæt med det religiøse og med kristendommen, og som stadig flere presser på for at få ud af det offentlige rum. Måske er det netop her, forklaringen på skuffelsen i høj grad skal findes, for kristendommens forvisning har gjort den fundamentale,

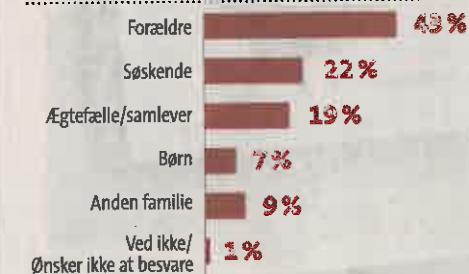
R. JUL-16-

TEGNING: RASMUS JUUL

HVAD ER DU BLEVET MEST SKUFFET OVER I DIT LIV?

I HVILKEN AF NEDENSTÅENDE FAMILIERELATIONER ER DU BLEVET MEST SKUFFET?

HVAD ER DU PRIMÆRT SKUFFET OVER VED DIG SELV?

HVAD ER ÅRSAGEN TIL DIN STØRSTE SKUFFELSE I EN FAMILIERELATION?

*) Se faktaboks

DET ER VI SKUFFET OVER I FAMILIEN

Flere hundrede af deltagerne i YouGov-undersøgelsen har skrevet personlige kommentarer, som uddyber deres følelser. Når det gælder skuffelser i familien, nævner mange manglende anerkendelse, mangel på kontakt og generelt store følelsesmæssige svigt. Her er et udpluk:

- "Manglende støtte og tilstedeværelse i barndommen"
- "Konflikter efter dødsfald"
- "Alkoholisme"
- "Jeg kan ikke forstå mine søskendes prioriteringer"
- "Efter min mors død er jeg blevet glemt"
- "Mine forældre og mine to søstre har slået hånden af mig, fordi de ikke kan lide min kæreste"

► "Manglende forståelse for, hvem jeg er, og for min situation"

► "Manglende interesse for hinanden og manglende accept af hinandens forskelligheder"

DET ER VI SKUFFET OVER VED OS SELV

Når det gælder skuffelserne over os selv, handler mange kommentarer om fortrudte handlinger, om ikke at opnå det, man gerne vil, og om alvorlig sygdom:

- "Jeg har ikke handlet, som jeg følte, jeg burde have gjort"
- "Jeg blev ikke den far for mine børn, som jeg havde håbet"
- "Jeg blev syg for 20 år siden og har ikke kunnet arbejde"
- "Jeg har ikke præsteret det, jeg regnede med, jeg kunne"
- "Jeg har været misbruger"
- "Jeg har svært ved at ændre min livsstil"
- "Jeg er ikke god nok"

rundet, engagerer man sig måske mere i at gøre noget ved det.

"At føle sig skuffet er en ubehagelig form for lidelse – modsat accepten. Kunsten bliver at udnytte de manges skuffelse til kritik og forbedring," siger han.

Hør artiklen på k.dk/lydavis

FLEST ÆLDRE HAR IKKE OPLEVET SKUFFELSE

Ud fra meningsmålingen fra YouGov om skuffelse kan man også se en række andre tendenser:

- Blandt dem, der ikke har oplevet en skuffelse, er der ingen kønsforskel, der er kun små udsving i forhold til geografi, økonomi og uddannelse, men langt de fleste er over 65 år.
- Blandt dem, der er skuffede over familien, er der flest kvinder, klart flest singler, og flertallet er mellem 35 og 64 år.
- Blandt dem, der er skuffede over sig selv, er der lidt flere mænd end kvinder og klart flest unge under 34 år.
- Blandt dem, der er blevet påvirket af skuffelsen i nogen, høj eller meget høj grad, er der klart flest kvinder.

MED SAFT OG KRAFT

Sensommer, septembertilbeder og sort sol

10. – 16. september

Når højskolen er bedst, giver den smag på livet og tilsætter den næring, der skal til for at leve det. Det er det, vi gør på Rødding Højskole i denne uge – udfolder den bedste højskole, vi kender. På dette kursus vil vi med store naturoplevelser, poesi og sange, livgivende foredrag, filosofiske betragtninger, gode historier og kulinariske overraskelser give dig saft og kraft til at gå vinteren og livet i møde.

Pris: 4.550 kr.

www.rhskole.dk · Tlf.: 7484 2284 · info@rhskole.dk RØDDING HØJSKOLE

Kristeligt Dagblad Læserklub

Rose i landskab

Signeret kunsttryk af Maja Lisa Engelhardt 42 x 55 cm

Pris:

980,-

Pris ikke-abonnenter: 1095,-

Bestil på shop.k.dk

REKONVALESCENTHJEMMET
LYSGLIMT
I GILLELEJE

Pragtfuld beliggenhed direkte til havet
Storslået udsigt
Naturskønne spadsereture
Et køkken, som tilbyder inspirerende og varieret kost

Godkendt af Sygeforsikring Danmark
Ring efter brochure på 48 30 02 47
Se video om lysglimt på www.lysglimt-gilleleje.dk

Danmarks smukkeste
rekonvalescenthjem for ældre